

Мік о л а Г у с о ў с к і
« П е с н я п р а з у б р а »

НАД ПРЭЗЕНТАЦЫЯЙ
ПРАЦАВАЛА
НАВУЧЭНКА 9 "А", КЛАСА
СЦЯПАНАВА ДАР`Я

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ ПОЭМЫ: «ПЕСНЯ ПРА ЗУБРА»

Аўтар паэмы Мікалай Гусоўскі быў прыдворным біскупа Плоцка Эразма Циолека, якога і суправаджаў ў 1521 у яго пасольстве ў Рым да папы рымскага Льву Х. Гусоўскі стаў сведкам эпідэміі чумы на Апенінскім паўвостраве. 1 снежня 1521 году памёр папа Леў Х. Пасля гадавога знаходжання ў Рыме і смерці біскупа Циолека, які стаў ахвярай эпідэміі 9 верасня 1522 года, Гусоўскі зноў вярнуўся ў Польшчу і пасяліўся ў Кракаве.

Мікалай Радзівіл, віленскі ваявода, меркаваў накіраваць у падарунак Льву Х пудзіла зубра, у сувязі з гэтым Мікалай Гусоўскі павінен быў напісаць нейкае «прыкладанне» да гэтага незвычайнага падарунку - паэму «*Carmen de statura feritate ac venatione Bisontis*», якая цяпер больш вядомая як «Песня пра зубра». Але паколькі Леў Х памёр, падарунак ня быў яму дастаўлены, але паэма ўсё ж такі была напісана Мікалаем Гусоўскага, але ўжо ў Кракаве, і прысвечана каралеве Боне, якая дала сродкі на друк гэтага твора.

Гусоўскі быў сынам прафесійнага паляўнічага і таму з веданнем справы, падрабязна і дэталёва апісаў знешні выгляд, звычкі і паводзіны зубра, а таксама паляванне на яго. Цяпер паэму характарызуюць як твор пра родны край і народ, роздум пра лёс Радзімы, аб яе месцы на шляхах гісторыі.

Упершыню паэма была выдадзена ў Кракаве ў 1523 годзе ў складзе зборніка, які складаецца з аднайменнай паэмы, 11 вершаў і праязічнага прысвячэння каралеве Боне Сфорца. У Беларусі 25 верасня 2008 году, да 485 годзе першай публікацыі паэмы "Песня пра зубра", была выпушчана аднабаковая паштовая картка з арыгінальнай маркай .

ПЕРЕВОДЫ:

- Раней за ўсё быў зроблены пераклад на польскую мову (Ян Каспровіч ў 1914 годзе).
- Пераклад на беларускую мову: Якава Порецкаго, Язэпа Семежэнова (Язэп Семяжон) (1968); І.І. Шкляревскаго (1974); Віктара Дарашкевіч, Якава Порецкаго, Язэпа Семежэнова (Язэп Семяжон) (1980 г.).
- Існуе тры перакладу «Песні пра зубра» на беларускую мову, якія належаць Язэпу Семяжону (ў 1973 годзе), Наталлі Арсенневай (у 1978-1982 гадах) і Уладзіміру Шатона (у 1994 годзе).
- Таксама маюцца пераклады на літоўскую, балгарскую і ўкраінскую мовы.

У 1982 годзе на кінастудыі «Беларусьфільм» рэжысёрам Алегам Белоусовым быў зняты мультыплікацыйны фільм "Песня пра зубра".

Біяграфія і адукацыя Міколы Гусоўскага

Нарадзіўся верагодна ў вёсцы Уса (Усава) у цэнтральнай Беларусі[3], дакладнае месцазнаходжанне якой дагэтуль нявысветленае за нястачаю дакументальных крыніц. Паходзіў з сям'і паляўнічага.

Пачатковую адукацыю атрымаў у кафедральнай або царкоўна-прыходскай школе. Працягваў навучанне ва ўніверсітэтах Балонні, Вільні, Кракава.

Вялікую ролю ў яго лёсе адыграў мецэнат Эразм Вітэлій (Цёлак) — сакратар велікакняжацкай канцылярыі, біскуп плоцкі. У 1518 у складзе літоўска-польскай дыпламатычнай місіі (1518—1522), якую ўзначальваў Вітэлій, Мікола Гусоўскі трапіў спачатку ў Аўгсбург (рэзідэнцыя імператара Свяшчэнай Рымскай імперыі Максіміліяна I), а затым у Рым, да двара папы Льва X. У Італіі канчаткова сфарміраваліся яго творчыя індывідуальнасць і літаратурнае крэда. Выконваючы заказ Вітэлія для папы Льва X, які хацеў пачуць праўдзівае паэтычнае слова пра паляванне на зуброў, Мікола Гусоўскі стварыў у Рыме свой лепшы твор «*Carmen de statura feritate ac venatione bisontis*» («Песня пра постаць, дзікасць зубра і паляванне на яго»), дзе выклаў шматгранную ідэйна-эстэтычную, педагагічна-асветніцкую праграму. У 1523 у Кракаве выдаў у друкарні Ераніма Віетэра паэтычны зборнік «Песня пра зубра», які складаўся з празаічнага прысвячэння, аднайменнай паэмы і 11 вершаў, напісаных пераважна ў рымскі перыяд. У прысвячэнні, адрасаваным каралева Боне, паэт прасіў яе ўзяць на сябе дзяржаўнае апякунства над таленавітымі і спрактыкаванымі ў навуцы і мастацтве людзьмі.

«Песня пра зубра»

C A R M E N

NICOLAI HUSSOVIANI

DE STATURA FERITATE AC VENATIONE BISONTIS.

CRACOVIAE

MDXXIII.

DENUO EXCUSUM

РЕТРОРОЛИ

TYPIIS ACADEMIAE SCIENTIARUM IMPERIALIS

MDCCCLV.

(1521—1522) паэма напісаная на класічнай лацінскай мове. Спачатку твор быў прысвечаны Папу Льву X, у пазнейшым выданні (Кракаў, 1523) — каралеве Боне. Паэма лічыцца непераўзыйдзенай у эпічным паказе Беларусі і беларускага народа да з'яўлення паэмы «Пан Тадэвуш» А. Міцкевіча. У паэме яскрава выражаны патрыятычны заклік да яднання і дружбы розных па веры і культуры еўрапейскіх народаў перад пагрозай турэцкага і татарскага нашэсця, услаўленне дзейснай, свабоднай, гарманічна развітой і мужнай асобы, ідэя патрыятызму і антываенны пафас, рэнесансна-ўтапічная канцэпцыя гарманічных узаемадачынненняў чалавека, грамадства і прыроды, міждзяржаўных адносін. Усе часткі твора аб'яднаны тэмай лёсу радзімы, адданасці роднай зямлі. Мікола Гусоўскі стварыў мастацка-гістарычны гімн прыгажосці сваёй зямлі. Зубр у паэме — алегарычны вобраз роднага краю, сімвал яго былой магутнасці. Вялікая заслуга Міколы Гусоўскага ў пастаноўцы ім праблемы аховы прыроды, беражлівых адносін да яе, рацыянальнага выкарыстання і памнажэння багаццяў радзімы. Для Міколы Гусоўскага прырода — усенародны здабытак і крыніца здароўя, радасці, выхавання высокіх патрыятычных і эстэтычных пачуццяў. «Песня пра зубра» напісана ім на класічнай латыні, але ў ёй ёсць прыкметы жывой беларускай мовы. Паэзія Міколы Гусоўскага паўплывала прама ці апасродкавана на станаўленне гістарыяграфіі Вялікага Княства Літоўскага, росквіт лацінскай, уласнабеларускай і польскай літаратур, на развіццё такіх жанраў ва ўсходнееўрапейскай літаратуры, як лірыка-эпічная, гістарычная і сатырычная паэма, элегія, эпіграма.

